

JONO KUMBI-LEPAMO

Jono Kumbi-Lepamo Pepá Topa Sirimu Bokumu

JONONE PEPÁ YOPOKO TOPA SIRIMU BOKUMA

Jonone Topa Sirimu Pepámanga Ungu-Pulu Mare

I pepá yopoko topa sirimu yemonga imbimu pepá senga naa molemo, aku-na-kolo ‘Semane peangamo kinia i pepá yopoko kinia Jonone sika torumu.’ ningu pilielemele. Akumunga pulumu i-sipa: U i boku ambolkonomonga yakondo **boku** JONO semane peangamonga ungu-pulumu gomo 424 kanani. Pe semanemo kinia ya pepá yopoko kinia anju yando ungu mare selu-sipa mele i-siku mimi siku kanani:

Semanemo	Jono Kumbi-Lepamo	Talo-Sipamo	Yopoko-Sipamo
1:1,14	1:1		
1:14,18, 3:16	4:9		
3:19-21	1:6-7		
3:36	5:12		
5:24	3:14		
5:32,37	5:9		
8:44	3:8		
8:47	4:6		
13:34-35	2:7	5	
14:23	5:3	6	
15:11, 16:24	1:4	12	
	4:2-3	7	
		1	1
		4	4

Jono Kumbi-Lepamo kinia **Jono Talo-Sipamo**-tolo pepá topa sirimumunga ungu-pulumu i-sipa:

Ye mare andoko Karasinga yomboma mane siku ninguli: “Kangimu méle kiri akumunga kangimuni ulu peanga se paa manda naa semolo. Ulu peanga se semelolo kinia aku ulumu ulu kirila. Akumunga, ulu peangama semelolo molo ulu kirima semelolo aku uluma pali kiri. Minimu mindi peanga. Pulu Yemo yu minimu akumunga yu peanga. Yesusi yu Pulu Yemo molopale paa sika mana-kangi senga naa orumu. Yu Pulu Yemo molopili yu ye peanga. Sika mana-ye se molkanje ye kiri se molka akumunga yu sika mana-ye se au naa lierimu.” niringi. “Molo sika mana-yombo kangi senga omba molorumu liemu kangina sukundu molorumu yombomo lupa, yu lupala. Kangimu kinia minimu kinia yombo selumu mólo.” niringi. “Ono i-sipa i-sipa pilipa kondoli mare kuru mondongi liemu molko kondonge aukana pungí.” niringi. Pe Karasinga yombo marene kanu unguma pilku likuli ‘Pilipa kondoli awisili konopuna pepili.’ ningu konopumuni pilingindu kála seko molko, kangimane paa ulu kirima mindi seko moloringi. Jonone onondo nimbale: “Kanu ye kolo toko simbulu tolina molemele yomboma ononga talapena ono-kinia paa naa molangi, toko makorangi.” nimba sika sumbi siku molko, molko kondonge aukana pungí mele ungu mare kelepa mane sirimu.

‘Jono ye-andamo molopa Epesasi taono molopale, Epesasi taono lierimu kolea Esia poropinji koleamanga Karasinga yombo talapema i pepámo topa sirimu.’ ningu pilielemele.

Ya ungu-pulumu pora nikimu.

Jonone I Pepá Topa Sirimumunga Ungu-Pulu Mare

Ungu-pulu mare inia yakondo nondopa gomo 1179 molemomo paa kanani.

Ungu paa tondolo se 1:5–2:2 molopa, se 3:1-2, se 5:11-12 molemo.

Ungu-pulu mare boku ambolonomonga pealemekondo “**24. laip**”, “**31.3. pikinini bilong God**”, “**32.2. Pikinini Bilong God**”, “**42.4. wanpela samting nogut**” molemo.

Ya ungu-pulumu pora nikimu.

Olio Pa Selina Andopo Molopo, ‘Simbulu Tolina Molemele Yombomane Olio Kondi Naa Tangi.’ Nimbu Molamili Ungu Se

1:1–3:10

“Konde Molopa Kondoli Ungu Akumu Yesusi.” Nirimu Ungumu
(1:1-4)

1 ¹Konde molopa kondoli ulu-pulumu-kinia molemo yemo ono nimbu siemili. Yu u-pulu-pulu molorumu yemo; yu olio pilierimulu yemo; yu mongone kanorumulu yemo; yu neme-neme nimbu kanorumulu yemo; yu kini ambolorumulu yemo; akumu Pulu Yemonga Ungu Yesusindu nikimulu. ²Konde molopa kondoli ulu-pulu kanumu wendo

omba mona molorumu, olione yu kanopole paa sika kanorumulu mele nimbu sikimulu. Molopa mindi puli ulu-pulumu Lapa kinia molopale olio molorumuluna omba mona molorumu kanorumulu mele ono nimbu sikimulu. ³Ono olio kinia pea kopu sepo molamili.’ nimbu olione kanopo pilierimulu mele ono kepe nimbu sikimulu. Kopu sepo molemolomonga pulu kanumu i-sipa: Olio Lapa kinia yunga Malo Yesusi Karasi kinia pea kopu sepo molemolo akumu. ⁴Ono pea olio konopu kamu siemili.’ nimbu i ungumu nimbu pepána tokomolo.

“Pa Sélina Andopo Molamili.” Nirimu Ungumu
(1:5-10)

⁵Pulu Yemonga Malone olio nimba sirimu ungumu ono nimbu sikimulu akumu i-sipa: Pulu Yemo pa sélimu. Yu-kinia simbulu toli se paa naa pelemo. Ulu-pulu-kiri se kepe kaloro se kepe yu-kinia naa pepa, yu ye pilipa kondoli pepa kake sepa molopa kondoli yemo. ⁶Olio ‘Pulu Yemo yu-kinia manda kopu sepo molemolo.’ nimbuli simbulu toli andopo molomulu liemu kolo topo, “Selemolo.” nilimulu mele naa selemolo. ⁷Aku-sipa na-kolo yu pa selina molemo mele olio pa selina andopo molomulu liemu olionga genupili kinia manda kopu sepo molemolo kinia yunga Malone yunga meme olionga nimba ondondorumumuni olio ulu-pulu-kiri selemolo konopuna pelemoma pali kulu tondolemo.

⁸Olione nimbuli: “Ulu-pulu-kirima naa selemolo, se naa pelemo.” nímulu liemu kolo tolemolo, ungu sikama olio-kinia naa pelemo. ⁹Aku-sipa na-kolo ulu-pulu-kiri selemolo semoloma nimbu para símulu liemu Sumbi Sipa Selemo Pulu Yemone “Sembó.” nimba panjerimu mele pilipale sembando olionga ulu-pulu-kirima nimbu para simulúma ‘Mania pupili.’ nimba siye kolopa, olionga konopuna kaloro mele molemo molombama kanopale ‘Kelepa kake sepili.’ nimba kulumiye tondolemo tondomba. ¹⁰Aku-sipa na-kolo olione nimbuli: “Olione ulu-pulu-kiri se paa naa selemolo, paa naa serimulu.” nímulu liemu aku ungu nilimulumuni “Pulu Yemo yu kolo toli yemo.” nilimulu, yunga ungumu olio-kinia naa pelemo.

Karasi Olionga Lipa Tapondólimu
(2:1-6)

2 ¹Nanga bolango-nanama, ‘Ono ulu-pulu-kirima naa sangi.’ nimbu i pepámo ono simbú tokoro. Aku-na-kolo ononga yombo sene ulu-pulu-kiri se semu liemu olionga nimba lipa tapondopa Lapanga kumbikerena mawa sendelemo yemo molemo. Akumu ulu sumbi nilima mindi seli ye Yesusi Karasi. ²Yu “ ‘Ononga ulu-kiri selemelemanga Pulu Yemone ono naa topili. Ono kolea-kirina pungu molko kinjiku mindi naa pangi.’ nimbu, ‘Ononga ulu-pulu-kirima omba mania pupili.’ nimbu, nanga mememo ondondopa kolambo.” nirimu yemo. Olio Isirele

yombomanga mindi mólola. Ma-koleana yombomanga pali ulu-pulu-kiri seringi selemelema ‘Pulu Yemone ‘Omba mania pupili. Pe kelepo naa pilipu molopole ono sepo naa kinjambo.’ nipili.’ nimba Karasi yu mana-yombomanga pali kolondorumu.

³Karasini oliondo “Saa.” nirimu mele pilipu lipu semulu liemu ‘Yu paa sika kanopo pilipu molemolo.’ nimbu pilielemolo. ⁴Yombomane ‘Yu olio kanopo pilielemolo.’ ninguli yuni “Saa.” nirimu mele pilku liku naa selemele, kanu yomboma ono ungu kolo toli yomboma, yunga ungu-sikama konopuna naa pelemo. ⁵⁻⁶Aku-sipa na-kolo yuni “Saa.” nirimuma pilku liku selemele yomboma paa kamu Pulu Yemo konopu mondoko kondolemele. ‘Olio yunga yomboma molopo yu pea kopu sepo molemolo.’ nilimili yomboma Pulu Yemone “Sei.” nirimu mele Yesusini pilipa lipa sepa molorumu mele onone aku siku Yesusini “Saa.” nilimú mele pilku liku seko molangi. Yesusi Pulu Yemonga unguma sepa molorumu aku mele Yesusinga ungu-manema pilipu lipu sepo molopole ‘Olio sika yunga yomboma molopo, sika yu pea kopu sepo molemolo.’ nimbu pilielemolo.

Ungu-Mane Kondemo “Oliolio Anju Yando Konopu Mondamili.”

Nirimu Ungumu

(2:7-17)

Yombo Sene Genupili Konopu Mondolemomo Pa Sélina

Molemo Ungumu

(2:7-14)

⁷Nanga pulu lemó yomboma, i pepá tokoro ungu-manemo konde se mólo. Akumu koronga-u Karasinga yomboma pulu polko molkole nirimulu pilieringi ungu-manemo. ⁸Aku sika na-kolo kiniá i pepá tokorona ungu-mané konde se sikiru. I ungu-manemonga pulu yumu u Karasini sepa molorumu mele kanopo, yandopa ono seko molemele mele kanopole ‘Aku ungu-mané kondemo yu sika lémo.’ nimbu kanolemolo. Simbulu tolimu kamu pora nimbá sekemo, pa sélimu koronga wendo orumumu kiniá pa selemomonga ono aku siku molemele mele kanopo ‘Akumu ungu-mané sikamo.’ nimbu kanolemolo.

⁹Yombo sene “Na pa selina molio.” nilimú-na-kolo yunga genupili kinia konopu kiri panjilimú akumunga yu simbulu tolina we molemo. ¹⁰Yombo se yunga genupili konopu mondolemomo pa selina molemo, yu kelepa a tomba mélse pa selina naa lemó. ¹¹Aku-sipa na-kolo yombo se genupili kinia konopu kiri panjilimú yombomo simbulu tolina molopa, simbulu tólimuni yunga mongomo pipi silimú-na aulkama manda kanopa sumbi sipa naa pulimú.

¹²Nanga bolangoma,

Karasinga imbimu mangilieringimunga

Pulu Yemone ononga ulu-pulu-kirima ‘Mania pupili.’ nimba siye
kolorumumunga
i pepámo ono topo sikiru.

¹³ Tata keme,

i ye u-pulu-pulu molorumu kiniá we molemo yemo pilku imbi
silimilimunga
nane ono i pepámo topo sikiru.

Kango-yema, onone

ulu-kirimanga pali ulu-pulumu pelemo _{ku}mu toko mania
mundoringimunga
nane ono i pepámo topo sikiru.

¹⁴ Bolango-nanama,

Lapamo kanoko imbi silimilimunga i pepámo ono topo sikiru.

Tata keme,

i ye u molorumumu kiniá we molemomo pilku imbi silimilimunga
i pepámo ono topo sikiru.

Kango-yema,

ono enge ningu, Pulu Yemonga ungumu ononga konopumanga
pelemo,

onone ulu-kirimanga pali ulu-pulumu pelemo _{ku}mu
toko mania mundoringimunga ono i pepámo topo sikiru.

Ma-Koleana-Mélema Olio Konopu Awili Sepo Naa Mondamili Ungumu

(2:7-17 pali)

(2:15-17)

¹⁵ Mana-uluma kinia mana-mélema kinia konopu naa mondoko, aku
mélema konopu kimbu siku naa molangi. Yombo se mana-uluma konopu
mondomu liemu kanu yombomone Lapa konopu mondolemo ulu-pulumu
yu-kinia naa pelemo. ¹⁶ Aku nambi semu-na, mana-mélema pali, ulu-
pulu-kiri selemele yombomane mélse kanoko “Liemboa!” molo “Samboa!”
nimba konopu mondolemele mélema kinia, yombomane mongo-kenge
selemele uluma kinia, mongo kondoko kála selemele uluma kinia, aku
mana-uluma pali Lapa-kinia wendo naa olemo, ma-koleana mindi wendo
olemo kene aku mana-uluma konopu naa mondangi. ¹⁷ Mamo kinia méle
konopu mondolemele mélema pali pora nimbá-na-kolo yombo se Lapane
“Sei.” nilimú mele pilipa lipa sengena panjipa sepa molemo yombomo
alieli molopa kondopa mindi pumbá.

Karasinga Opa-Touma Koronga Wendo Oringi Ungumu

(2:18-27)

¹⁸ Nanga bolangoma, ma-kolea pora nimbá walemo kiniá wendo okomo.
Karasinga opa-toumu ombá ono u pilieringi kanumu. Kiniá kepe Karasinga

opa-tou awisili wendo olemele kanopole ‘Ma-koleamo nondopa pora nimbá sekemo.’ nimbu pilielemolo. ¹⁹Kanuma olio munduku kelko ultu puringi, aku-na-kolo u olio-kinia pea molorumulu kinia kanuma olionga yomboma sika naa moloringi. Ono sika olionga yomboma molemolánje olio-kinia pea we molemolá. Aku-sipa na-kolo olio munduku kelko puringi akumunga, kiniá lipu manjikimulu akumu olionga yombo mare mólo.

²⁰Aku-na-kolo Mini Kake Sélimu Karasini lipa mundorumu lilingi akumunga, kiniá ono pali sika uluma pilku apuruku kondolemele. ²¹Ono ungu sikama naa pilielemele.’ nimbu i pepámo naa topo sikiru. ‘Ono ungu sikama pilielemele, aku ungumanga ungu kolo tolima wendo naa olemo.’ nimbu i pepámo tokoro. ²²Kolo toli yomboma nameleye? ‘Yesusi yu Pulu Yemone ‘Lipu mundumbu.’ nimba taltorumu ye nokoli Karasimu mólo.’ nilimili yomboma ono kolo toli yomboma. Kanu yombomane Lapa kinia Malotolo “Mólo.” ningu liku bulu silimilimunga ono Karasinga opa-touma molemele. ²³Yombo sene Malo “Mólo.” nimba lipa bulu silimú yombomone Lapa kepe “Mólo.” nimba lipa bulu silimúla. Yombo sene Malo ‘Sika.’ nimba ‘Pea kopu sepo molambili.’ nilimú yombomone Lapa kepe ‘Sikala.’ nimba ‘Pea kopu sepo molambili.’ nilimúla.

Ungu-Sikama Mini Kake Sélimuni Olio Mane Silimú Ungumu (2:24-28)

²⁴Ono u pilieringi unguma ‘Konopuna paa kamu pepili.’ ningu konopumuni tondolo munduku pilku molangi. Aku siku sengi liemu ono Malo kinia Lapatolo kinia pea alieli kopu seko molonge. ²⁵Yuni olio “Simbu.” nirimumu i-sipa mele: “Ono alieli molko kondoko mindi pungí ulu-pulumu simbú.” nirimu.

²⁶Yombo marene ono kolo toko kondi tolemele aku yombomanga nane ono i pepámo topo sikiru. [Akuma Karasinga opa-touma,] ²⁷Aku-na-kolo ono Karasini Mini Kake Sélimu sirimu lilingi akumu ono-kinia molemomonga, yombo sene ono ungu-mane simba ungu se mólo. Mini Kake Sélimuni ono uluma pali mane silimú. Aku ungu-mane silimúma kolo naa tolemo, ungu-sikama mindi. Akumunga, yuni ono mane silimú mele Karasi-kinia alieli kopu seko molangi.

Pulu Yemonga Bolangomanga Ungu Se (2:28–3:10)

²⁸Sika, nanga bolangoma, kiniá ono yu-kinia kopu seko molko mindi pangi. ‘Aku semolo kinia pe yu ombá kinia kanopole pipili naa kolopo yunga kumbi-kerena sumbi sipu pumbu ola gilimulu.’ ningu aku siku yu-kinia alieli kopu seko molangi.

²⁹Karasi ye paa sumbi nilimu.’ ningu pilkuli nilimilimuni, ulu sumbi nilima sepa molemo yombo se kanokole ‘Yu Pulu Yemone “Nanga bolango molani.” nirimu, yunga bolangomo molemo lémo.’ ningu pilielimelela.

3 ¹Olionga Lapane olio paa konopu mondolemo mele kanayo. Olio konopu awili sepa mondopale nilimúmuní, yuni imbi lepa oliondo “Nanga bolangoma.” nilimú. Pe olio paa sika aku sipu molemolo. We-yombomane olio Karasinga yombomando ‘Pulu Yemonga bolangoma.’ ningu naa pilielemelemonga pulumu niembo. Onone u Yesusi kanokole ‘Yu Pulu Yemonga Malo.’ ningu naa pilieringi mele kiniá aku mele olio ‘Pulu Yemonga bolangoma.’ ningu naala pilielemele.

²Nane konopu mondolio pulu lemó yomboma, kiniá olio Pulu Yemonga bolangoma molemolo-na-kolo pe olio molomolo mele iseli-u naa pilielemolo. Naa pilielemolo-na-kolo pe Karasi yando omba mona molomba kinia yu molemo mele kanopole nimulúmuni, ‘olio yu molemo mele aku sipu molomolo lémo.’ nimbu pilipu molemolo. ³Yombomane “Yu ombá.” ningu yu nokoko molemelemané pali “Karasi yu konopu kake sepili molemo mele olio aku sipu molamili.” ningu ononga konopukundu kulumiye toko molemele.

⁴Ulu-pulu-kiri selemele yombomane Pulu Yemonga ungu-manema pilku mokoli seko pulua tolemele. Ulu-pulu-kirimanga pulumu i-sipa: Pulu Yemonga ungu-manema pilku mokoli seko pulua tolemele aku ulumu ulu-pulu-kirimanga pulu akumu. ⁵Karasini ‘Ulu-pulu-kirima mania pupili.’ nimba mana mania orumu ono pilielemele. Ulu-pulu-kiri seluri kepe yu-kinia paa naa pelemo. ⁶Yu-kinia kopu seko molemele yomboma ulu-pulu-kirima seko mololeko naa pulimili. Yombo ulu-pulu-kirima seko mololeko pulimili yomboma Karasi naa kanoko naa pilielemele.

⁷Nanga bolango-nanama, yombo sene ono kondi topa ultu momba pumbá kene nokoko kondoko molangi. Yombo se ulu sumbi nili uluma selemo yombomo Karasi ye sumbi nilimu molemo mele yu aku sipa molemóla. ⁸U-pulu-pulu kepe kiniá kepe [kurumanga nokoli] depelemone ulu-pulu-kirima serimu selemomonga kiniá ulu-pulu-kiri selemele yomboma depelemonga yomboma molemele. Pulu Yemonga Malone depelemonga kongonomo topa mania mundumbando mana omba kongono serimu. ⁹Pulu Yemone merimu yombo yunga bolango molemo yombomo Pulu Yemo yu molemo mele ulu-pulumu aku yombomo kinia pelemomonga aku yombomone ulu-pulu-kirima manda alieli pilipa naa selemo sembá. Pulu Yemone aku yombomo merimu-na yuni ulu-pulu-kirima sepa molomba aulka se naa pelemo. ¹⁰Akumunga yomboma kanopole, ‘I yombomo Pulu Yemonga bolangomo lémo. Imu depelemonga bolangomo lémo.’ nimbu manda kanopo apurulimulu. Yombo sene Pulu Yemone kanopa peanga pilielemo ulu-puluma naa selemo yombomo yu Pulu Yemone merimu bolango se mólo. Yombo sene yunga genumu kanopa konopu naa mondolemo yombomo yu Pulu Yemonga bolango se mólola.

Olione Yu-Mele-Mele Yomboma Paa Sika Konopu Mondamili Ungu Se

3:11–5:21

Konopu Paa Sika Mondonge Mele Ungu Se

(3:11-18)

¹¹U-pulu-pulu pilku moloringi mele yandopa yandopa kiniá pilku molemele ungumu i-sipa: Olio “Anju yando konopu mondangi.” nirimu ungu kanumu. ¹²Ye Kénene serimu mele manda manjipu sepo naa molamili. Yu ulu-kirimanga pali ulu-pulumu pelemo [kuru,munga ye se molopale nirimumuni, genu topa kondorumu. Nambi semu-na topa kondorumuye? Yu ulu kirima serimu, genu ulu kake selima serimu-kulu yu topa kondorumu kanumu.

¹³Ango-keme, we-yombomane ono sika konopu kiri panjilimili-na-kolo “Nambi semu-na aku selemeleye?” ningu mangilku naa piliame. Aku siku seringi mele selemele senge mindi. ¹⁴Olio genupili konopu mondopo molemolomonga olio kolomolo aulkamo mundupu kelepole, konde molopo kondopo mindi pumulú aulkana molemolo.’ nimbu pililemolo. Yombo genupili konopu naa mondopa molemo yombomo yu kololi aulkamonga molemo. ¹⁵Yombo genu konopu kiri panjilimú yombomo yu yomboma topa kondoli yombomo. Akumunga pilipuli ‘Yomboma topa kondoli yombo se molopa kondopa mindi puli ulu-pulumu yunga konopuna naa pelemo.’ nimbu pilipu molemolo.

¹⁶Konopu mondoli ulu-pulumu pilielemolo mele i-sipa: Yesusi Karasi yu olionga ‘Kolali sepo kolondambo.’ nimbale kolorumu. Akumu olio paa konopu mondopale we lipa tapondorumu. Pe kiniá akumu pilipuli olio ‘Genupilinga kolali sepo kolondamili.’ nilimolánje peanga. ¹⁷Yombo sene mana-mélema taltopa molopale genu se mélse mólo tomba kinia kanopale kondo naa kolomu liemu Pulu Yemonga konopu mondoli ulu-pulumu yunga konopuna nambi sepa pelemoye? [Naa pelemo.]

¹⁸Bolango-nanama, “Na yomboma konopu mondopo molio.” nimbu keremone mindi nimbu naa molamili. Yomboma paa sika konopu mondomolondo ono kondo kolopo ononga uluma sendepo molamili.

Konopu Mondolemele Yomboma Pulu Yemo Kanongendo Mini-Wale Naa Mundulimili Ungu Se

(3:19-24)

¹⁹⁻²⁰Yomboma paa sika konopu mondopo kondo kolopo molomulu liemu ‘Olio ungu sikamo pilipu lipu molemolo lémo.’ nimbu pilielemolo. Kanu-kinia ulu se semolomondo olionga konopumane pilipuli ‘Aku sipu sekemolomo sepo kinjikimulu.’ konopu lepole nimulúmuni, kelepo nimbuli:

‘Olionga konopumane apurulimili mele maniandopa; Pulu Yemone mindi uluma pali mimi sipa pilipale yuni mindi olione selemolo, uluma pilipa lipa apurulimú mele olandopa kene yomboma konopu mondopo kondo kolopole olio ungu-sika pelemo aulkana pumbu ulu selemolomando konopumane ‘Sepo kinjikimulu.’ nimbu pilielemolo mele naa pilipu, aku uluma konopu kimbu naa siemili.’ nimbuli nimulúmuni, mini-wale naa mundupu yunga kumbi-kerena pipili naa kolopo pumbu molomolo.

²¹Nanga pulu lemó yomboma, olionga konopumane ‘I-siku i-siku sengima seko kinjengi.’ ni naa níngi liemu ‘Olio Pulu Yemone unguri naa sembá.’ nimbu pilipu yunga kumbi-kerena mini-wale paa naa mundupu we molomolo. ²²Kanu-kinia, yuni “Saa.” nirimu mele pilipu lipu sepo, yu kanopa peanga pilielemo unguma sepole yundu “Si.” nimbu mawa semolo mélema pali yuni simba limulú. ²³Yuni “Saa.” nirimu mele i-sipa: “Nanga Malo Yesusi Karasimunga imbimunga pulumu kinia molorumu mele kinia, yuni u serimu, kiniá manda sembá mele ‘Paa sika.’ ningu kuru mondoko, yuni ‘Onono anju yando konopu mondaa.’ nirimu mele aku siku saa.” nirimu. ²⁴Pulu Yemone “Saa.” nirimu mele pilku liku selemele yomboma pali ono Pulu Yemo-kinia kopu seko molemele, yu ono-kinia kopu sepa molemo. Yuni yunga Minimu olio sirimu akumunga ‘Yu olio-kinia kopu sepa molemo.’ nimbu pilielemolo.

**Pulu Yemonga Minimu Kinia Kuruma Kinia Ononga Unguma Olione
Manda Apurumulú Mele Ungu Se**

(4:1-6)

4 ¹Nanga pulu lemó yomboma, “Pulu Yemonga Minimuni na ungu-umbu tondomuma pilipu ono nimbu sikiru.” ningu kolo toli yombo awisili molemele akumunga, yombo se omba aku sipa nimbá kinia ono sumbi siku ‘Sika lepomo.’ ningu yunga ungumu kuru naa mondangi. U ononga mololi ulu-puluma kanoko apurukuli ‘Sika Pulu Yemonga Minimuni nimba simu-na pilipale nikimunje molo kolo tokomonje?’ ningu kanangi. ²⁻³Yombo sene konopumuni pilipa ungu nilimú ungumu ‘Sika Pulu Yemonga Minimuni yu ungu-umbu tondomonje apurupu piliamili.’ ningu i-siku kanoko piliangi: Yombo sene “Yesusi Karasi sika mana-ye se omba molorumu.” nimbá yombomo sika Pulu Yemonga Minimu yunga konopuna molopili nilimú. Aku-na-kolo yombo sene Yesusindu aku sipa naa nimbá kinia kanokole ‘Pulu Yemonga Minimu yunga konopuna naa molemo, kuru se yunga konopuna molemo.’ ningu pilingí. Kanu kurumu Karasi-kinia opa-toumu, akumunga kanu yombomo Karasi-kinia opa-toumu molemóla. U “Ombá.” niringi pilieringi opa-tou kanumu kiniá ma-koleana koronga omba molemo.

⁴Nanga bolango-nanama, ononga konopuna molemo Minimu yunga tondolomo olandopa, we-mana-yomboma kinia molemo kurumanga

nokoli_munga tondolomo maniadopa, akumunga ono Pulu Yemonga yomboma molko, “Pulu Yemonga ungu nimbu sikiru.” ningu kolo tolemele yomboma toko mania mundoringi. ⁵Kanu yomboma we-mana-yomboma mindi, akumunga ononga ungu nilimilima mana-unguma mindi pilku nilimili, akumunga we-mana-yombomane ononga unguma pilku molemele. ⁶Aku-sipa na-kolo olio Pulu Yemonga yomboma molemolo. Pulu Yemone konopumuni pilipa ulu selemoma paa pilielemele yombomane olione nilimulu unguma pilku molemele. Aku-sipa na-kolo Pulu Yemonga yombo naa molemelemanee olionga unguma naa pilku molemele. Akumunga, yombomane ungu nilimilima pilipuli ‘I yomboma Pulu Yemonga Minimuni ungu-sikama mindi nilimú Minimu konopuna molemo, i yomboma yunga konopuna kolo toli kurumu molemo lepomo.’ nimbu kanolemolo.

Konopu Mondoli Ulu-Pulumunga Ungu Se

(4:7-21)

⁷Na konopu mondolio pulu lemó yomboma, Pulu Yemone u-pulu-pulu olio konopu mondorumu kene olione oliolio anju yando aku sipu konopu mondamily. Konopu mondoko molko pulimili yomboma Pulu Yemonga bolangoma molko yu selemo mele pilku imbi silimili. ⁸Konopu mondoli ulu-pulumu Pulu Yemo kinia mindi pepa wendo olemo-na yomboma konopu naa mondolemele yombomane Pulu Yemo selemo mele kepe, molemo mele kepe, imbimu kepe, naa pilielemele. ⁹Pulu Yemone konopu mondolemo mele olio lipa ora sirimu mele i-sipa: Yunga Malo selu mindi molorumu, aku-na-kolo ‘Ono konde molko kondoko mindi pangi kene nanga kangomo ononga nimba kolali sepa kolondopili.’ nimba yuni akumu lipa ma-koleana olio yombo kirimanga nimba mundundorumu, aku sipa Pulu Yemone konopu mondolemo mele olio lipa ora sirimu. ¹⁰Konopu mondoli ulu-pulumu i-sipa: Olione Pulu Yemo u konopu naa mondamily yuni olio we konopu mondopale nirimumuni, ‘Nanga kangomo yunga meme ondopa ononga nimba kolali sepa kolondombamonga ononga ulu-pulu-kiri seringi selemelema kamu mania pupili, kelepo naa piliambo.’ nimba, yuni yunga Malo ‘Olionga kolondopili.’ nimba olio sirimu kanumu.

¹¹Na konopu mondolio pulu lemóma, Pulu Yemone olio konopu mondopale yunga Malo olionga nimba sirimu, aku sipa olio konopu mondorumu-kulu olione yombo lupama anju yando konopu mondolemolánje peanga. ¹²Mana-yombo selurini kepe Pulu Yemo mongone naa kanoringi. Aku-na-kolo olione oliolio anju yando konopu mondomulu liemu Pulu Yemo olionga konopuna molemo, yuni olio konopu mondopa kondolemo mele olio oliolio aku sipu kamu konopu mondopo kondolemolo.

¹³Yuni yunga Minimu olio sirimu-kulu pilipuli ‘Yu olio-kinia kopu sepa molemo olio yu-kinia kopu sepo molemolo.’ nimbu pilielemolo. ¹⁴Lapane “Mana-yombomane ulu-pulu-kiri selemelemonga ‘Mindili nangi.’ nimbú molko kinjingí kene molko naa kinjangi liku tapondani pu.” nimba yunga Malo lipa mundorumu olio mongone kanorumulu mele semanemo topo yomboma silimulu. ¹⁵‘Yesusi yu sika Pulu Yemonga Malo.’ ningu, ningu para singí yomboma Pulu Yemo ono-kinia kopu sepa molomba ono Pulu Yemo-kinia kopu seko molonge. ¹⁶Aku pilipuli, Pulu Yemone olio konopu mondolemo pilipuli ‘Yuni sika olio paa konopu mondolemo mondomba.’ nimbu tondolo mundupu kuru mondolemolo.

Pulu Yemo yu konopu mondolimunga pulumu. Konopu mondolko andoko molemele yomboma Pulu Yemo pea kopu seko molemele, yu ono-kinia kopu sepa molemo. ¹⁷Yesusi mana molopa yomboma konopu paa sika mondopa molorumu mele olio aku sipu molomolo kinia olio-kinia konopu paa mondopa kondolimunga ulu-pulumu pemba. Kanu-kinia konopu mondopa kondoli ulu-pulumu olio-kinia pemba kinia Pulu Yemonga kote walemo wendo ombá kinia olio pipili naa kolomolo, ‘Olio akumunga unguri mólo.’ nimbu tondolo mundupu kuru mondopo molemolo. ¹⁸Konopu mondoli ulu-pulumu kinia pipili kololi ulu-pulumu kinia seluna naa pelembelemonga konopu mondopa kondolimuni pipili kololi ulu-pulumu makorolemonga konopu mondoli ulu-pulumu pelemo yomboma Pulu Yemo kinia yomboma kinia konopu mondokole pipili naa kololemele naa kolonge. Yomboma ulu-pulu-kirima selemele kinia aku siku mongo limili kanu mongomanga pundu tongendo pipili kololemelela. Pipili kololemele yomboma ononga konopumanga konopu mondoli ulu-pulumu kamu naa pelemóla.

¹⁹Pulu Yemone olio pulu-pulu konopu mondorumu-kulu kiniá olione yu kinia yombo pulu lemóma kinia konopu mondolemolo. ²⁰Yombo sene ‘Na Pulu Yemo konopu mondolio.’ nilimú-na-kolo yunga genu konopu kiri panjilimú kinia yu kolo toli yombomo mindi molemo. Yuni yunga genu mongone kanopale yu konopu naa mondolemo kinia yuni mongone naa kanolemo Pulu Yemo nambi sepa konopu mondombaye? [Manda mólo.] ²¹Pulu Yemone olio ungu-mane sirimu se i-sipa: ‘Yombo se Pulu Yemo konopu mondolemo yombomo yuni yunga genu konopu mondopilila!’ aku sipa ungu-mane se sipa panjerimu kanumu.

Yombomane ‘Pulu Yemonga Bolangoma Molamili.’ Ninguli

Selemele Mele

(5:1-5)

5 ¹Pulu Yemone olio ‘Nokopa kondomba ye se lipu mundumbu.’ u nimba taltorumu ye nokoli Karasi akumundu pe Yesusi kanu ye nokoli Karasimu omba molorumu.’ ningu kuru mondolemele

yomboma Pulu Yemonga bolangoma molemele. Yombo sene ye se konopu mondolemo yombomone kanu yemonga bolangomo konopu mondolemóla. ²Olione Pulu Yemo konopu mondopo, yuni “Saa.” nirimu uluma pilipu lipu selemolo.’ nimbu pilipuli ‘Olione yunga bolangoma konopu mondolemolo.’ nimbu piliellemolo. ³Pulu Yemo konopu mondomolondo yuni “Saa.” nirimu uluma pilipu lipu semolo. Yuni “Saa.” nirimu uluma semolondo kála naa sepo semolo. ⁴Pulu Yemonga bolango molemele yomboma mana kondi tolemele uluma “Mólo!” ningu ulu-pulu-kirima toko mania mundukuli kelko naa selemele. ‘Pulu Yemonga Malo Yesusi olionga.’ nimbu kuru mondolemolomonga olione mana-ulu kanuma “Mólo!” nimbu topo mania mundulimulu. ⁵Nomelele mana ulu-pulu-kirima “Mólo!” ningu toko mania mundulimiliye? Olio ‘Yesusi yu Pulu Yemonga Malo nimbu kuru mondolemolo yombomane mindi kanu uluma “Mólo!” nimbu topo mania mundulimulu lémo.

**Pulu Yemone Malo Molemo Mele Nimba Para Sipa, Konde Molopo
Kondopo Minda Pumulú Aulkamo Nimba Sirimu Ungumu
(5:6-12)**

⁶Pulu Yemone “Ono nokopa kondomba ye se lipu mundumbu.” u nimba taltorumu ye nokoli Karasimu pe Yesusi orumu. Yesusi Karasi Pulu Yemonga Malo molopa no liltimula; Pulu Yemonga Malo molopa yunga mememo ‘ondondopili.’ nirimula. Yu Pulu Yemonga Malo molopa no liltimumu manjipa mólo. Pulu Yemonga Malo molopa no liltimula, meme ‘ondondopili.’ nimba kolorumula. Mini Kake Sélimu ungu-sikamanga pulumu molopale yuni “Yesusi yu sika Ye Nokoli Karasimu omba molorumu, yu sika Pulu Yemonga Malo.” nilimúmu paa sika nilimú. ⁷Méle yopokone Yesusi Karasi omba molorumu mele lipa ora silimú. ⁸Akuma Minimu kinia nomo kinia mememo kinia, aku yopokonga ungu-pulu selumu.

⁹Mana-yombomane unguma ningu silimili kinia pilipuli ‘Sika lepomo.’ nimbu piliellemolo-na-kolo mana-yombomane ningu silimili unguma maniandopa. Pulu Yemone yuyu nimba silimú unguma olandopamonga yuni yunga Malo molemo mele nimba sirimu ungumu “Paa sika.” nimbu piliemulu liemu papu. ¹⁰Akumunga, yombo sene ‘Pulu Yemonga Malo yu sika.’ nimba kuru mondolemo yombomo yunga konopumuni ‘Pulu Yemone aku nimba silimú unguma sika lémo.’ nimba kuru mondolemóla. Yombo sene ‘Pulu Yemone nilimú unguma sika mólo.’ nimba kuru naa mondolemo yombomone aku sipa nimba kuru naa mondolemomone ‘Pulu Yemo yu kolo tolemo yemo.’ nimba kuru mondolemo. Nambi semu-na, kanu yombomone Pulu Yemone yunga Malo molemo mele nimba silimú unguma ‘Kolo tokomo.’ nimba kuru naa mondolemo kinia aku sipa ‘Pulu Yemone nilimú unguma ungu-sikama mólo.’ nimba kuru

naa mondolemóla. ¹¹Pulu Yemone nimba silimú ungumu i-sipa: Pulu Yemone olio alieli konde molopo mindi pumulú ulu-pulumu sirimu. Kanu molopa mindi puli ulu-pulumu yunga Malo-kinia pelemo. ¹²Pulu Yemonga Malo-kinia kopu seko molemele yomboma aku konde molemele molonge ulu-pulumu [Pulu Yemone sirimu kanumu] ono-kinia pelemo. Pulu Yemonga Malo-kinia kopu seko naa molemele yomboma aku konde mololi ulu-pulumu ono-kinia naa pelemo. Akumu Pulu Yemone nimba silimú ungumu.

**Pepá Topa Pora Simbando Olio Alieli Molopo Mindi Pumulú Mele
Nirimu Ungu Se
(5:13-21)**

¹³Ono Pulu Yemonga Malonga imbi pilku yu molemo mele ‘Sika.’ ningu kuru mondolemele yomboma ‘ono ‘Alieli molko mindi pungí ulu-pulumu sika ono-kinia pelemo.’ ningu tondolo munduku piliangi.’ nimbu i pepámo ono topo sikiru. ¹⁴Olio Pulu Yemonga kumbi-kerena pumbu ulu mare mawa semolondo tondolo mundupu kuru mondopole pumulú mele i-sipa: Pulu Yemo yuni ‘Wendo opili.’ nimba pilipa molemo mele pilipuli yu molemona pumbu mawa semolo kinia ‘yu paa sika olionga unguma pilimba.’ nimbu kuru mondopo olio pipili naa kolopo yunga kumbikerena sumbi sipu pulimulu. ¹⁵Kanu-kinia ‘Olio yu mawa semolo mele sika pilimba.’ nimbu pilipuli u naa sipili ‘Mawa semolo kanu mélema olio sika koronga simu lipu pora símulu.’ nimbu kuru mondolemolola.

¹⁶Karasinga yombo sene Karasinga yombo se ulu-pulu-kiri se sembá kanopale, aku ulu-pulu-kiri sembamonga yu kolomba ulu se naa pemu liemu ulu-pulu-kiri sembá mele kanomba yombomone kanu genunga Pulu Yemo mawa sendepili. Aku sembá kinia Pulu Yemone yu ‘kelepa konde molopili.’ nimbá. We-ulu-pulu-kirimando nikiru. Yombo sene ulu-pulu-kiri se sembamonga yu kolomba ulu-pulu se paa sika pelemo, yombo sene kanu ulu-pulu-kirimu sembá kinia ‘Kanu yombomonga Pulu Yemo mawa sendangi.’ nimbu naa nikiru. ¹⁷Pulu Yemo kinia yomboma kinia sepo kinjilimulu uluma pali Pulu Yemone ‘Ulu-pulu-kirima.’ nilimú. Aku-sipa na-kolo ulu-pulu-kiri mare yombomane selemele aku ulu-pulu-kirimanga yombo kolonge uluri naa pelemo. Aku-sipa na-kolo ulu-pulu-kiri selemelemanga mare, yomboma aku uluma selemelemonga kolonge uluri naa pelemo.

¹⁸Olio pilielemolo, ‘Pulu Yemone merimu yunga bolango molemele yomboma ulu-pulu-kirima alieli seko naa molemele. Pulu Yemonga Malone kanu yomboma nokopa kondolemomonga ulu-kirimanga pali ulu-pulumu pelemo [kuru,muni] ono kamu manda ambolopa mindili naa simba.’ aku nimbu pilielemolo. ¹⁹Olio pilielemolo: ‘Sika ulu-kirimanga pali ulu-pulumu pelemo [kuru,muni] ma-koleana yombomonga ye nokoli

molopa ono ambolopa nokolemo-na-kolo olio Pulu Yemonga bolangoma molemolo.’ nimbu pilielemolo. ²⁰Ulu se pilielemolola. Akumu i-sipa: ‘Olio ‘Sika-ye molemomo molopa konopumuni pilielemo mele piliangi.’ nimba Pulu Yemonga Malo omba olio pilipa kondoli sirimu. Olio sika-ye molemomo-kinia konopu seluna pupili kopu sepo molemolo, yunga Malo Yesusi Karasi yu-kinia kepe pea kopu sepo molemolola. I Pulu Yemo Pulu Ye Sikamo, alieli konde molopa mindi puli ulu-pulumu pelemo yemo.’ nimbu pilielemolola.

²¹Nanga bolango-nanama, we-mélema anjiku ‘Olio nokolemele pulu yema.’ ningu popo toko mélema kalko silimili méle akuma liku bulu siku ‘paa ambolopo popo naa tomolo.’ ningu molangi.

„Aku pea nikiru.”